

**Комунальний заклад Львівської обласної ради «Львівський
обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»**

Кафедра практичної психології

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
ДЛЯ АСИСТЕНТІВ ВЧИТЕЛЯ ІНКЛЮЗИВНОГО КЛАСУ, АСИСТЕНТІВ
ВИХОВАТЕЛЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ГРУПИ
ЗА НАПРЯМОМ «ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА»**

**«Особистісний розвиток, навчання та виховання дітей з особливими
освітніми потребами в закладах загальної дошкільної та середньої освіти»**

Освітня програма підвищення кваліфікації розглянута і
рекомендована до затвердження на засіданні кафедри практичної
психології

(протокол № 3 від 12.03.2021 р.)

Завідувач кафедри

І.О. Корнієнко

Освітня програма підвищення кваліфікації затверджена науково-методичною
радою *(протокол № 3 від 25.03.2021р.)*

Голова науково-методичної ради

П.К. Хобзей

Освітня програма підвищення кваліфікації для асистентів вчителя інклюзивного класу, асистентів вихователя інклюзивної групи.

Розробники:

Кандидат біологічних наук, доцент кафедри практичної психології
Глазунова К.М.

викладач кафедри практичної психології Маруніч Л.А.

Загальні відомості

Мета: науково-методичний супровід професійного розвитку асистентів вчителів та вихователів у їх підготовці до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами (ООП) в умовах загальноосвітніх закладів освіти з інклюзивною формою навчання відповідно до запитів громадянського суспільства, установ і закладів освіти, освітніх потреб споживачів освітніх послуг.

Напрямок: забезпечення і підтримка навчання, виховання та розвитку учнів і вихованців з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі, зокрема:

1. Вміння забезпечувати педагогічний супровід та асистування педагогу і навчально-виховному процесі для реалізації Права рівного доступу дітей до освіти.
2. Знання і розуміння основних принципів корекційної роботи.
3. Усвідомлення та розуміння складної структури порушеного розвитку дітей з особливими освітніми потребами.
4. Вміння визначати актуальний та окреслювати потенційний розвиток дитини з особливими освітніми потребами.
5. Оволодіння методиками та техніками роботи з дітьми з особливими освітніми потребами різноманітних нозологій, згідно навчальних програм та індивідуальної програми розвитку дитини в закладах загальної середньої та дошкільної освіти.

Місце надання освітньої послуги: Комунальний заклад Львівської обласної ради «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти», заклади освіти Львівської області.

Обсяг: 30 годин.

Форма підвищення кваліфікації: очна, дистанційна, очно-дистанційна.

Опис спецкурсу

Категорія слухачів	Характеристика спецкурсу
Асистенти вчителя інклюзивного класу, асистенти вихователя інклюзивної групи.	Лекцій: 16 годин Практичні заняття: 14 годин

Цілі спецкурсу: ознайомлення з основними категоріями та поняттями корекційної педагогіки, психолого-педагогічною характеристикою дітей різних нозологій та особливістю організації інклюзивного середовища, що є необхідним для успішної роботи педагога, який працює з дітьми з особливими освітніми потребами.

Завдання спецкурсу:

- ознайомити слухачів з сучасними тенденціями в спеціальній освіті та сучасними підходами до корекції і попередження порушень психофізичного розвитку дітей;
- здійснити аналіз біологічних та соціально-психологічних передумов порушень розвитку дитини;
- розкрити сутність складної структури порушеного розвитку та поняття «актуальний» і «потенційний» розвиток;
- ознайомити з психолого-педагогічною характеристикою дітей при нейротиповому та порушеному онтогенезі;
- сформувати навичку адаптування та модифікації навчального матеріалу відповідно до можливостей дітей з особливими освітніми потребами;
- удосконалити вміння враховувати індивідуальні потреби й можливості дітей з особливостями психофізичного розвитку та попереджати труднощі, які можуть виникнути у процесі навчання.

Очікувані результати :

У результаті вивчення курсу слухач:

1. Виконує адаптацію та модифікацію навчального матеріалу в залежності від рівня актуального розвитку дитини.
2. Впроваджує принципи корекційної роботи з дітьми з ООП в умовах інклюзивного навчання.
3. Виділяє психо-фізіологічні особливості дітей різних нозологій.
4. Демонструє вміння враховувати індивідуальні потреби і можливості дітей з ООП.

Контроль за знаннями слухачів проводиться послідовно й систематично: під час виконання завдань на практичних заняттях, опитування за допомогою постановки дискусійних запитань, виконання самостійної роботи; на лекціях – експрес-контроль, що передбачає постановку конкретних питань з опрацьовуваної теми.

Оцінювання у вербальній формі проводиться на основі отриманої зворотної інформації від слухачів про результативність підвищення кваліфікації з можливістю внесення змін у методику роботи зі слухачами курсів.

Засоби навчання:

Інформаційно-методичні

1. Навчально-методичний посібник Робота з дітьми з особливими освітніми потребами в закладах інклюзивної освіти (Порадник для педагогів)/ Глазунова К.М., Єфімова С.М., Маруніч Л.А. Львів: ЛОППО, 2020 р. – 50 с.
2. Роздаткові матеріали для опрацювання під час лекцій та практичних занять.

Матеріально-технічні

Мультимедійна установка та комп'ютерна техніка для демонстрації презентаційного матеріалу та навчальних відео.

Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації:
сертифікат

II. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступне інформаційно-мотиваційне заняття

Час за робочою навчальною програмою – 2 години

Тема 1. Реєстрація учасників. Ознайомлення з програмою модуля
(практичне, 1 година)

Тема 2. Формування очікувань учасників (практичне, 0,5 години) **Тема**

3. Проходження вхідного опитування (0,5 години)

Модуль 1. Освітня політика

Час за робочою навчальною програмою – 4 години

Тема 1.1. Реформування освіти в Україні. Нова українська школа. Програма розвитку освіти Львівщини

Тема 1.2. Атестація керівних кадрів та інших педагогічних працівників закладів освіти. Сертифікація

Модуль 2. Сутність складної структури порушеного розвитку. Час *за робочою навчальною програмою – 8 годин (Л-4, П-4)*

Тема 2.1. Організація інклюзивного навчання у закладі освіти (лекція, 4 години)

План лекційних занять

- 2.1.1. Сучасне розуміння поняття "особливі освітні потреби" у дитини.
- 2.1.2. Основні аспекти навчання та виховання дітей з ООП в спеціалізованих навчальних закладах.
- 2.1.3. Філософія інклюзії. Завдання, цілі та виклики інклюзивного навчання.
- 2.1.4. Команда супроводу дитини у інклюзивному навчанні/вихованні.
- 2.1.5. Індивідуальна програма розвитку дитини.
- 2.1.6. Основні завдання та мета роботи асистента вчителя/вихователя.

Тема 2.2. Основні поняття та категорії дефектології (практичні, 4 години)

План практичних занять

- 2.2.1. Реалізація вчення Л.С.Виготського у сучасній спеціальній педагогіці та психології.
- 2.2.2. Огляд понять: корекція, компенсація (та її види), реабілітація та абілітація, зона найближчого розвитку та обхідні шляхи у навчанні та розвитку дітей з

психофізичними. Опрацювання принципів визначення рівня актуального розвитку дитини.

2.2.3. Важливість розуміння складної структури дефекту для організації і проведення корекційної роботи з дитиною під час навчально-виховного процесу. Відпрацювання навички вирізняти первинний дефект та вторинні і супутні відхилення при заданій нозології.

Модуль 3. Особливості роботи асистента вчителя/вихователя з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку, розладами спектру аутизму та сенсо-моторними порушеннями

Час за робочою навчальною програмою – 10 години

Тема 3.1. Порушення інтелектуального розвитку та затримка психічного розвитку у дітей (лекція, 2 години, практичне, 2 години (очне навчання) форум 2 години (дистанційне навчання))

План лекційного заняття

3.1.1. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями інтелекту. Особливості пізнавальних процесів (мислення, мовлення, уваги, уяви, пам'яті, сприймання) при порушеннях інтелектуального розвитку (ППР). Особливості розвитку дітей з порушенням інтелектом. Відмінності між вродженими та набутими формами порушень інтелектуального розвитку: ступені ППР та види деменцій.

3.1.2. Ознаки затримки психічного розвитку (ЗППР) у дітей. Відмінності ППР та ЗППР. Види ЗППР та загальна характеристика дітей кожної групи.

План практичного заняття

3.1.3. Врахування особливостей розвитку дітьми з порушеннями інтелекту в навчально-виховному процесі.

3.1.4. Формування у слухачів навички адаптації та модифікації навчального матеріалу для дітей з особливостями інтелектуального розвитку.

Обговорення у форумі

1. Врахування збереженості інтелектуальної функції у дитини при організації навчально-виховної діяльності.
2. Адаптація та модифікація навчальних матеріалів : потреба, можливості, виклики.

Тема 3.2. Розлади спектру аутизму у дітей (лекція, 2 години) План лекційного заняття

- 3.2.1. Психолого-педагогічна характеристика дітей з розладами спектру аутизму (РСА). Особливості поведінки, комунікативної сфери та соціальних компетентностей при аутизмі (поняття «тріада аутизму»).
- 3.2.2. Синдроми розладів спектру аутизму: характеристика дітей із синдромом Канера, Ретта, Аспергера, високо функціональним аутизмом.
- 3.2.3. Рівневий підхід до класифікації аутизму: I, II, III ступені аутизму.
- 3.2.4. Основні напрямки роботи з дітьми з аутизмом: сенсорна інтеграція; візуалізація та структурування простору, середовища та навчального матеріалу; методи альтернативної та підтримуючої комунікації в роботі з дітьми з аутизмом. Можливість реалізації напрямків роботи в закладах загальної дошкільної та середньої освіти.

Тема 3.3. порушення зору та слуху у дітей (лекція, 2 години)

План лекційного заняття

- 3.3.1. Психолого-педагогічна характеристика незрячих та слабозорих дітей. Особливості роботи асистента вчителя/вихователя з дітьми порушеннями зору різного виду (сліпота, низька гострота зору, дальтонізм, косоокість, звуження поля зору).
- 3.3.2. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями слуху. Особливості роботи асистента вчителя/вихователя з слабочуючими та нечуючими дітьми (сліпота, низька гострота зору, дальтонізм, косоокість, звуження поля зору).
- 3.3.3. Врахування анатомо-фізіологічних особливостей дітей з сенсорними порушеннями при організації навчально-вихованого інклюзивного середовища. Використання «обхідних шляхів» в навчанні дітей з порушеннями зору та слуху. Формування вторинних компенсаторних механізмів в навчально-виховному процесі.

Тема 3.4. порушення функціонування опорно-рухового апарату у дітей (лекція, 2 години)

План лекційного заняття

- 3.4.1. Врахування анатомо-фізіологічних особливостей дітей з порушенням опорно-рухового апарату при організації інклюзивного навчання. Структурування шкільного та класного простору, адаптація навчального матеріалу під можливості дітей.

Модуль 4. Адаптація та модифікація навчальних програм та середовища у роботі з дітьми з ООП

Час за робочою навчальною програмою – 4 години

Тема 4.1 Поняття адаптації та модифікації в інклюзії (практичне , 4 години)

План практичних занять

- 4.2.1. Поняття адаптації у інклюзії.
- 4.2.2. Види адаптації.
- 4.2.3. Адаптація середовища та навчального матеріалу.
- 4.2.4. Адаптація матеріалу при навчанні дітей різних нозологій.
- 4.2.5. Модифікації навчального матеріалу в роботі з дітьми різних нозологій.
- 4.2.6. Підбір модифікацій та адаптацій для роботи з дітьми різних нозологій.

Підсумкове заняття, рефлексія (практичне , 2 години)

1. Підведення підсумків, обговорення результатів навчання на спецкурсі, обмін враженнями (1,5 години).
2. Заповнення вихідного підсумку (рефлексії) (0,5 годин)

Запитання для практичних та семінарських занять

1. Дайте визначення понять «дитина з порушеннями психофізичного розвитку», «дитина з особливими освітніми потребами», «дитина з особливими потребами».
2. Назвіть основні категорії порушень психофізичного розвитку у дітей.
3. Охарактеризуйте причини порушень психофізичного розвитку у дітей.
4. Характеристика біологічних причин порушень розвитку дітей.
5. Соціально-психологічні умови розвитку дітей.
6. Як ви розумієте теорію про складну структуру аномального розвитку? Наведіть приклади первинного дефекту та вторинних відхилень при різних видах порушень психофізичного розвитку у дітей.
7. Дайте характеристику сучасних підходів до оцінки актуального розвитку дітей з психофізичними порушеннями.
8. Охарактеризуйте мовлення, як психологічну діяльність, що має складну структуру.
9. Обґрунтуйте необхідність знань про дітей з порушеннями психофізичного розвитку для педагогів загальноосвітніх навчальних закладів.
10. Методологічні основи дефектології. Внесок Л.С. Виготського в сучасну дефектологію.
11. Психофізичний розвиток дітей раннього віку.
12. Які негативні наслідки виражених відхилень у мовленнєвому розвитку дитини.
13. Характеристика проявів нервової системи у дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

14. Компенсація (псевдокомпенсація та декомпенсація), корекція, реабілітація та соціалізація, як основні категорії спеціальної психології та педагогіки.
15. Поняття про «зону найближчого розвитку» та обхідні шляхи у навчанні та розвитку дітей з психофізичними порушеннями
16. Реалізація вчення Л.С.Виготського у сучасній спеціальній та загальній педагогіці.
17. Загальні принципи корекційної роботи.
18. 10.Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями зору.
19. Особливості корекційної роботи із дітьми з порушеннями зору.
20. Нечуючі, пізнооглухлі, слабочуючі діти; відмінності їх розвитку
21. Психологічні особливості дітей з розладами аутичного спектру.
22. Поняття ППР та деменція, загальна характеристика та відмінності.
23. Особливості психічної діяльності дітей з порушенням інтелектом.
24. Основні принципи корекційної роботи із дітьми з ППР.
25. Ознаки та причини затримки психічного розвитку у дітей.
26. Особливості корекційної роботи із дітьми з порушеннями інтелекту.
27. Особливості структури дефекту у дітей з комплексними психофізичними порушеннями.
28. Загальна характеристика порушень опорно-рухового апарату.
29. Структурування простору для дітей з ППР.

III. РОЗПОДІЛ ГОДИН ЗА ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ

Очне навчання

Назви тем	Кількість годин			
	Усього	Лекції	Практичні	Семінарські
Вступне інформаційно-мотиваційне заняття	2		2	
Тема 1. Реєстрація учасників. Ознайомлення з програмою модуля			1	
Тема 2. Формування очікувань учасників. Вхідне опитування			0,5	
Тема 3. Проходження вхідного опитування			0,5	
Модуль 1. Освітня політика	4	4		
<i>Тема 1.1.</i> Реформування освіти в Україні. Нова українська школа. Програма розвитку освіти Львівщини		2		
<i>Тема 1.2.</i> Атестація керівних кадрів та інших педагогічних працівників закладів освіти. Сертифікація		2		
Модуль 2. Сутність складної структури порушеного розвитку	8	4	4	
Тема 2.1. Організація інклюзивного навчання у закладі освіти		4		
Тема 2.2. Основні поняття та категорії дефектології			4	
Модуль 3. Особливості роботи асистента вчителя/вихователя з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку, розладами спектру аутизму та сенсо-моторними порушеннями	10	8	2	
Тема 3.1 Порушення інтелектуального розвитку та затримка психічного розвитку у дітей		2	2	
Тема 3.2. Розлади спектру аутизму у дітей		2		
Тема 3.3. Порушення зору та слуху у дітей		2		

Тема 3.4. Порушення функціонування опорно-рухового апарату у дітей		2		
Модуль 4. Адаптація та модифікація навчального матеріалу навчальних програм та середовища у роботі з дітьми з ООП	4		4	
Тема 4.1 Поняття адаптації та модифікації в інклюзії			4	
Підсумкове заняття, рефлексія	2		2	
. Підведення підсумків, обговорення результатів навчання на спецкурсі, обмін враженнями			1,5	
Рефлексія			0,5	
Всього годин:	30	16	14	

Дистанційне навчання та очно-дистанційне навчання

Зміст модулів	Усього	Онлайнлекція	Практичні	Форум	МКР (самостійна робота)
Вступне інформаційномотиваційне заняття	2		2		
Тема 1. Реєстрація учасників. Ознайомлення з програмою модуля			1		
Тема 2. Формування очікувань учасників. Вхідне опитування			0,5		
Тема 3. Проходження вхідного опитування			0,5		
Модуль 1. Освітня політика	4	4			
<i>Тема 1.1.</i> Реформування освіти в Україні. Нова українська школа. Програма розвитку освіти Львівщини		2			
<i>Тема 1.2.</i> Атестація керівних кадрів та інших педагогічних працівників закладів освіти. Сертифікація		2	2		
Модуль 2. Сутність складної структури порушеного розвитку	8	4	4		2
Тема 2.1. Організація інклюзивного навчання у закладі освіти		4			

Тема 2.2. Основні поняття та категорії дефектології			4		
Модуль 3.	10	8		2	

Особливості роботи асистента вчителя/вихователя з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку, розладами спектру аутизму та сенсомоторними порушеннями					
Тема 3.1 Порушення інтелектуального розвитку та затримка психічного розвитку у дітей		2		2	
Тема 3.2. Розлади спектру аутизму у дітей		2			
Тема 3.3. Порушення зору та слуху у дітей		2			
Тема 3.4. Порушення функціонування опорно-рухового апарату у дітей		2			
Модуль 4. Адаптація та модифікація навчального матеріалу навчальних програм та середовища у роботі з дітьми з ООП	4		4		
Тема 4.1 Поняття адаптації та модифікації в інклюзії			4		

Підсумкове заняття, рефлексія	2		2		
Підсумки			1,5		
Рефлексія			0,5		
Всього годин:	30	16	12	2	

Список літератури:

- Асистент учителя в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник / Дятленко Н. М., Софій Н.З., Мартинчук О. В., Найда Ю. М., під заг. ред. Войцехівського М. Ф.. – К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015.
- Блеч Г. О. Система корекційно-розвивального навчання з розвитку мовлення дошкільників з розумовою відсталістю /Г. О.Блеч// Освіта осіб з особливими потребами: Шляхи розбудови: Зб. наук. праць: Вип.8/За ред. Засенка В. В., Колупаєвої А. А. – К.: ТОВ «Поліграф плюс», 2015.
- Гаяш О. В. Поради вчителям щодо навчання дітей з особливими освітніми потребами у класі з інклюзивним навчанням: Методичні рекомендації/ Укладач О. В. Гаяш. – Ужгород: Інформаційно-видавничий центр ЗППО, 2014.
- Данілавічюте Е. А., Литовченко С. В. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник/ За ред. А. А. Колупаєвої. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012.
- Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання: наук.-метод. посібник /А. А. Колупаєва, Л. О Савчук. К. – Науковий світ, 2010.
- Діти з особливими потребами у загальноосвітньому просторі, початкова ланка / за ред. В. І. Бондар, В. В. Зосенка. – К., 2004
- Ервін. Е. Підготовка вчителів і вихователів до роботи в інклюзивних класах і групах /Е. Ервін, Д. Кугельмес. – Всеукраїнський фонд «Крок за кроком», К., 2000
- Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі: навч. курс та наук.-метод. посіб. / Т.В.Сак. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011.
- Інклюзивна освіта від А до Я: poradник для педагогів і батьків / Заєркова Н. В., Трейтяк А. О. – К., 2016.
- Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально-методичний посібник/ Кол. авторів: Колупаєва А. А., Софій Н. З., Найда Ю. М. та ін. За заг. ред. Даніленко Л. І., – К., 2007. – 128 с.
- Колупаєва А. А., Єфімова С. М. Навчальний курс «Вступ до інклюзивної освіти». – К.: Науковий світ, 2010.
- Колупаєва А. А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку у загальноосвітні навчальні заклади: -К. Педагогічна думка, 2007.

- Колупаєва А. А., Данілавічюте Е. А., Литовченко С. В. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012.
- Матвєєва М. Миронова С. Гречко Л. Психокорекційна робота в умовах інтегрованого навчання/Дефектологія №3, – 2009.
- Назарина В. Дитина зі зниженим слухом в інтеграційній групі /Дефектологія 4, 2013
- Никольская О.С. Проблемы обучения аутичных детей //Дефектология. – 1995. – № 1.
- Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. Науковометодичний збірник: Вип. 9/ за ред. В. В. Засенка, А. А. Колупаєвої. – К.: ТОВ «Поліграф плюс», 2015
- Основи інклюзивної освіти. Навчально-методичний посібник/ за заг. ред. Колупаєвої А. А. – К.: «А.С.К.», 2012.
- Постанова №872 КМУ «Про затвердження порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» від 15. 08. 2011р.
- Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: Навчально-методичний посібник / За заг. ред. Колупаєвої А. А. – К., 2010.
- Рибченко Л. К. Інклюзивне навчання дітей з аутизмом в загальноосвітній системі навчання // Актуальні питання корекційної освіти. – 2015. – № 5.
- Романчук О. Розлади спектру аутизму / Романчук О. – Л.: Колесо, 2009.
- Сак Т. В. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі. Науковометодичний посібник К.: СПД-ФО Парашин, 2011.
- Сварник М. Інклюзивна освіта в Україні: попередній аналіз ситуації/ Інклюзивна освіта. Збірник матеріалів проекту. – К.: 2013.
- Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка: підручник. – К. Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. – част. I.
- Школа для кожного: посібник / Упорядник: Байда Л. Ю. – К., 2015.